

Uchwała z dnia 2 września 2009 r.

II UZP 7/09

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar, Sędziowie SN: Bogusław Cudowski (sprawozdawca), Zbigniew Hajn.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 2 września 2009 r. sprawy z wniosku Teresy K., Adama K., Piotra K. - następców prawnych ubezpieczonego Stanisława K. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w G.W. o zasiłek chorobowy, na skutek zagadnienia prawnego przedstawionego postanowieniem Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 30 czerwca 2009 r. [...]

„1. czy zawarte w art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (tekst jednolity Dz.U. z 2005 r., nr 31, poz. 267 ze zm.; dalej jako „ustawa zasiłkowa”) sformułowanie „ustanie poprzedniej niezdolności do pracy” należy rozumieć jako ustanie niezdolności do pracy w znaczeniu medycznym, czy też jako „ustanie prawa do zasiłku chorobowego po wyczerpaniu 182 - dniowego okresu zasiłkowego”;

2. czy niezdolność do pracy spowodowana „tą samą chorobą” w rozumieniu art. 9 ust. 2 ustawy zasiłkowej oznacza ostatnią chorobę powodującą niezdolność do pracy przed przerwą, czy też jakąkolwiek chorobę powodującą niezdolność do pracy z dotychczasowego okresu zasiłkowego;

3. czy zasada wliczania okresów poprzedniej niezdolności do pracy spowodowanej tą samą chorobą przewidziana art. 9 ust. 2 ustawy zasiłkowej dotyczy jednej, czy i kolejnych przerw w niezdolności do pracy?”

p o d j ą ł uchwale:

Ustanie „poprzedniej niezdolności do pracy” (art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 25 czerwca 1999r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego zgłoszonego w razie choroby i macierzyństwa, jednolity tekst: Dz.U z 2005 r. Nr 31, poz. 267 ze zm.) oznacza ustanie niezdolności do pracy, w znaczeniu me-

dycznym; odmówił udzielenia odpowiedzi na pytania przedstawione w pkt 2 i 3 postanowienia Sądu Okręgowego.

U z a s a d n i e

Postanowieniem z dnia 30 czerwca 2009 r. Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gorzowie Wielkopolskim na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia trzy zagadnienia prawne następującej treści: „czy zawarte w art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (tekst jednolity Dz.U. z 2005 r., nr 31, poz. 267 ze zm., dalej ustawa zasiłkowa) sformułowanie „ustanie poprzedniej niezdolności do pracy” należy rozumieć jako ustanie niezdolności do pracy w znaczeniu medycznym, czy też jako „ustanie prawa do zasiłku chorobowego po wyczerpaniu 182-dniowego okresu zasiłkowego”?; czy niezdolność do pracy spowodowana „tą samą chorobą” w rozumieniu art. 9 ust. 2 ustawy zasiłkowej oznacza ostatnią chorobę powodującą niezdolność do pracy przed przerwą, czy też jakąkolwiek chorobę powodującą niezdolność do pracy z dotychczasowego okresu zasiłkowego?; czy zasada wliczania okresów poprzedniej niezdolności do pracy spowodowanej tą samą chorobą przewidziana art. 9 ust. 2 ustawy zasiłkowej dotyczy jednej, czy i kolejnych przerw w niezdolności do pracy ?”

Powyższe zagadnienia zostały sformułowane na podstawie następującego stanu faktycznego. Stanisław K. od 1999 r. podlegał ubezpieczeniu chorobowemu jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą. W okresie od dnia 19 listopada 2007 r. do 18 maja 2008 r. ubezpieczony otrzymał zasiłek chorobowy za pełny 182 dniowy okres zasiłkowy. Niezdolność do pracy orzekana była kolejno z powodu schorzeń określanych symbolami: I 10 (nadciśnienie), I 84 (guzy krwawnicze odbytu), a ostatnio od 2 lutego 2008 r. - C 34 (nowotwór złośliwy oskrzeli i płuc). Zaświadczenie lekarskie stwierdzające niezdolność do pracy spowodowaną ostatnią chorobą stwierdza niezdolność do pracy do 193 dnia od pierwszego dnia okresu zasiłkowego (do dnia 29 maja 2008 r.). Kolejne zaświadczenia lekarskie, składane przez ubezpieczonego wraz z wnioskami o wypłatę zasiłku chorobowego, wskazują na niezdolność do pracy powodowaną schorzeniem C 34 od dnia 22 lipca do 7 września 2008 r. oraz od dnia 30 września do 29 października 2008 r. Decyzją z dnia 23 października 2008 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił Stanisławowi K. przyznania prawa do

zasiłku chorobowego za okresy od 22 lipca do 7 września i od 30 września do 29 października 2008 r. W toku procesu ubezpieczony zmarł, a do procesu wstąpili jego żona i dzieci.

Zdaniem Sądu w sprawie powstało kilka zagadnień prawnych budzących poważne wątpliwości. W pierwszej kolejności Sąd wskazał na brzmienie art. 9 ust. 2 ustawy zasiłkowej, zgodnie z którym do okresu zasiłkowego wlicza się okresy poprzedniej niezdolności do pracy, spowodowanej tą samą chorobą, jeżeli przerwa pomiędzy ustaniem poprzedniej a powstaniem ponownej niezdolności do pracy nie przekraczała 60 dni. Przepis art. 9 ust. 2 ustawy zasiłkowej wskazujący na „ustanie poprzedniej niezdolności do pracy” można rozumieć jako ustanie niezdolności do pracy w znaczeniu medycznym lub też ustanie prawa do zasiłku chorobowego po wyczerpaniu 182-dniowego okresu zasiłkowego. W ocenie Sądu zadającego pytanie wykładnia gramatyczna tego przepisu prowadzi do wniosku, iż dolicza się poprzednie okresy niezdolności do pracy w znaczeniu medycznym. Ustawodawca nie posłużył się bowiem zwrotem „poprzedni okres zasiłkowy”, a „poprzednia niezdolność do pracy”. Wskazywałoby to na celowe odniesienie do medycznej niezdolności do pracy. Podobnie w art. 9 ust. 3 ustawy zasiłkowej wskazano, iż do okresu zasiłkowego nie wlicza się okresów niezdolności do pracy przypadającego w okresach wyczekiwania (art. 4 ust. 1 ustawy zasiłkowej), a więc okresów, za który zasiłek chorobowy nie przysługuje, co wskazuje, iż niezdolność do pracy w tym przepisie może być rozumiana jako niezdolność do pracy w znaczeniu medycznym. Okres niezdolności do pracy po wyczerpaniu 182-dniowego okresu zasiłkowego, za który prawo do zasiłku nie przysługuje, nie został wprost wyłączony z okresu zasiłkowego, tak jak to uczyniono w art. 9 ust. 3 ustawy zasiłkowej z okresami wyczekiwania.

Z kolei wykładnia systemowa, zdaniem Sądu właściwsza, prowadzi do wniosku, że doliczenie ma zastosowanie w przypadku krótszej niż 60-dniowa przerwy pomiędzy dotychczasowym, a nowym okresem zasiłkowym. Do takiego wniosku prowadzi fakt, iż ust. 2 jest redakcyjną częścią art. 9. W jego ustępie 1 wskazano na „okres zasiłkowy”. Wskazywać więc to może na konieczność odnoszenia się do poprzedniego okresu zasiłkowego również w ust. 2. Taki sposób wykładni, w ocenie Sądu, wynika także z faktu, iż okres zasiłkowy, co do zasady, pokrywa się z okresem niezdolności do pracy stwierdzonym zaświadczeniami lekarskimi. Prawo do zasiłku chorobowego wynika bowiem z podlegania ubezpieczeniu chorobowemu. Ubezpieczony w okresie po wyczerpaniu 182-dniowego okresu zasiłkowego, pomimo dalszej

niezdolności do pracy, podlegał dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. Tym samym podleganie ubezpieczeniu (i związane z tym opłacanie składek), a nie medyczne przeciwwskazanie do pracy w okresie podlegania ubezpieczeniu chorobowemu, winno decydować o upływie 60-dniowego okresu przerwy. Na taki sposób rozumienia art. 9 ust. 2 wskazuje Z. Kluszyńska (w: System Ubezpieczeń społecznych. Zagadnienia podstawowe, pod red. G. Szpor, wydanie IV, Warszawa 2007, s. 86), podając, iż „okresów niezdolności do pracy, w których zasiłek nie przysługuje, nie wlicza się do okresu zasiłkowego”.

Drugim zagadnieniem wskazanym przez Sąd jest to, czy art. 9 ust. 2 ustawy zasiłkowej nakazuje doliczenie do okresu zasiłkowego okresów poprzedniej niezdolności do pracy spowodowanej tylko tą samą chorobą, czy też zgodnie z ust. 1 doliczenie następuje do łącznego okresu poprzedniej nieprzerwanej niezdolności do pracy, a wywołanie niezdolności do pracy tą samą chorobą odnosi się do ostatniej lub którejkolwiek z dotychczasowych chorób powodujących czasową niezdolność do pracy. Sąd wskazał, że według I. Jędrasik-Jankowskiej (Ubezpieczenie społeczne. Tom 3. Ubezpieczenie chorobowe, Warszawa 2003, s. 68-69) w zakresie liczenia okresu zasiłkowego należy rozróżnić „taką samą”, „tę samą” i „inną” chorobę. Jej zdaniem wystąpienie niezdolności do pracy po upływie 60 dni jest spowodowane „taką samą”, a nie „tą samą chorobą”. Sąd wskazał następnie, że K. Tymorek twierdzi, iż „jeżeli między okresami orzeczonych niezdolności do pracy ubezpieczony nie odzyskał zdolności do pracy - okresy niezdolności do pracy przypadające przed przerwą i po przerwie zlicza się do jednego okresu zasiłkowego. W takim przypadku rozpoczęcie kolejnego okresu zasiłkowego nie jest możliwe” (Służba Pracownicza 2005 nr 8, poz. 11). W takiej sytuacji ubezpieczony może złożyć wniosek o świadczenie rehabilitacyjne lub rentę.

Powiązanie powyższego z art. 9 ust. 1 ustawy zasiłkowej prowadzić może, w ocenie sądu, do wniosku, że nowy okres zasiłkowy nie rozpoczyna biegu, jeżeli ponowna niezdolność do pracy powstaje wskutek tego schorzenia, które było przyczyną ostatniej niezdolności do pracy w poprzednim 182-dniowym okresie zasiłkowym lub - co wydaje się już zbyt daleko idące - jednego ze schorzeń będących przyczyną niezdolności do pracy w poprzednim 182-dniowym okresie zasiłkowym.

Trzecim zagadnieniem budzącym wątpliwości Sądu jest rozstrzygnięcie, czy art. 9 ust. 2 ustawy zasiłkowej ma zastosowanie tylko raz, czy wiele razy w przypadku kolejnych

niezdolności do pracy przerywanych okresami zdolności do pracy. Literalne brzmienie przepisu nie wyklucza jego wielokrotnego stosowania. Wykładnia celowościowa, jak się zdaje słuszniejsza, prowadzi zaś do wniosku, iż wobec podlegania ubezpieczeniu chorobowemu i opłacania składek z tego tytułu, prawo do zasiłku winno ubezpieczonemu przysługiwać. Przepis art. 9 ust. 2 ustawy zasiłkowej, jako wyjątek od zasady prawa do zasiłku, winien być wykładany ściśle. Kolejne pozbawienia prawa do zasiłku, w przypadku kiedy okresy kolejnej niezdolności do pracy są stosunkowo krótkie, ubezpieczony opłaca składki na ubezpieczenie chorobowe, zdają się być nieuzasadnione i sprzeczne z samą istotą ubezpieczenia chorobowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Pytania prawne przedstawione Sądowi Najwyższemu przez Sąd Okręgowy dotyczą problemów interpretacyjnych, które związane są z ustaleniem prawa do zasiłku chorobowego. Zasady nabycia prawa do zasiłku chorobowego określają przepisy ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Zasady liczenia okresu zasiłkowego w przypadku niezdolności do pracy spowodowanej tą samą chorobą są uregulowane w art. 9 ust. 2 ustawy „zasiłkowej”. Przepis ten stanowi, że do okresu zasiłkowego wlicza się okresy poprzedniej niezdolności do pracy, spowodowanej tą samą chorobą, jeżeli przerwa pomiędzy ustaniem poprzedniej a powstaniem ponownej niezdolności do pracy nie przekraczała 60 dni. W stanie faktycznym ubezpieczony wyczerpał okres zasiłkowy. Jednak okres nieprzerwanej niezdolności do pracy wykraczał poza okres zasiłkowy, gdyż trwał 193 dni. Ta sama choroba stała się przyczyną kolejnych niezdolności do pracy. Przerwy pomiędzy ustaniem poprzednich niezdolności do pracy były krótsze niż 60 dni. Jednak gdyby przerwy były liczone od dnia ustania prawa do zasiłku przerwa ta byłaby dłuższa niż 60 dni. Zasadnicza wątpliwość Sądu Okręgowego dotyczyła tego, jak należy liczyć długość przerwy. Decydujące znaczenie ma w tym przypadku rozstrzygnięcie, czy przerwa powinna być liczona od daty ustania prawa do zasiłku, czy od daty ustania poprzedniej niezdolności do pracy.

W celu określenia daty, od której należy liczyć długość 60 dniowej przerwy konieczne jest odwołanie się do treści przepisu art. 9 ust. 2 ustawy zasiłkowej. W przepisie tym ustawodawca niewątpliwie odróżnia „okres zasiłkowy” i „okres niezdolności do pracy”. Zgodnie z obowiązującymi zasadami wykładni w każdym przypadku

pierwszeństwo ma wykładnia językowa. Sąd Okręgowy trafnie stwierdza, że wykładnia językowa prowadzi do wniosku, że doliczaniu podlegają okresy niezdolności do pracy w znaczeniu medycznym. W tej sytuacji niedopuszczalne jest zastosowanie innych reguł wykładni, np. systemowej. Możliwość taka istnieje bowiem jedynie w przypadku, kiedy rezultaty wykładni językowej prowadzą do niemożliwych do zaakceptowania rezultatów. Proponowana przez Sąd Okręgowy koncepcja dokonania wykładni systemowej jest zbędna. Wnioski z niej wynikające są podyktowane próbą znalezienia kompromisowego rozwiązania. Wykładnia taka jest jednak *contra legem*. W celu rozwiązania problemu należy zatem ograniczyć się do reguł wynikających z przepisu art. 9 ust. 2 ustawy zasiłkowej (na temat okresu zasiłkowego i jego liczenia zob. I. Jędrasik - Jankowska: Pojęcia i konstrukcje prawne ubezpieczenia społecznego, wyd. 2, Warszawa 2009, s. 379-384). To, że ubezpieczony opłacał składki po wyczerpaniu okresu zasiłkowego nie może przesądzać o rozstrzygnięciu, polegającym na liczeniu okresu przerwy od daty ustania prawa do zasiłku. Bowiem z tytułu opłacania składek ubezpieczonym przysługuje prawo do zasiłku chorobowego jedynie w ustawowo określonym czasie.

Wynika więc z powyższego, że w razie każdej niezdolności do pracy powstaje prawo do nowego okresu zasiłkowego, którego długość określa art. 9 ust. 2 ustawy. O tym, czy będzie to pierwszy dzień okresu zasiłkowego, czy kolejny decyduje rodzaj choroby, a w razie tej samej choroby długość przerwy między obiema niezdolnościami. Z przepisu art. 9 ust. 2 ustawy zasiłkowej wynika także, iż do okresu zasiłkowego należy doliczyć cały okres niezdolności do pracy wywołanej tą samą chorobą, pomimo że zasiłek był wypłacony jedynie za część tego okresu. Należy w tym miejscu wspomnieć o problemie rozumienia tej samej choroby, choć w sprawie niniejszej kolejne choroby były oznaczone tym samym numerem statystycznym. W wyroku z dnia 6 listopada 2008 r., II UK 86/08, Sąd Najwyższy orzekł, iż pojęcia „ta sama choroba”, użytego w art. 9 ust. 1 i 2 ustawy zasiłkowej nie należy odnosić do tych samych numerów statystycznych, zgodnych z Międzynarodową Klasyfikacją Chorób i Problemów Zdrowotnych ICD-10, gdyż nie chodzi o identyczne objawy odpowiadające numerom statystycznym, lecz o opis stanu klinicznego konkretnego układu lub narządu, który - choć daje różne objawy, podpadające pod różne numery statystyczne - wciąż stanowi tę samą chorobę, skoro dotyczy tego samego narządu lub układu. Z omawianego przepisu nie wynika również, że zasady wliczania przerw mają zastosowanie tylko do jednej przerwy w niezdolności do pracy. Tak więc do kolejnego

okresu zasiłkowego należy doliczać te okresy niezdolności do pracy z powodu tej samej choroby, które zakończyły się w okresie krótszym niż 60 dni, licząc od dnia powstania kolejnej niezdolności. Z powyższych względów nie było potrzebne udzielenie odpowiedzi na pytania przedstawione w pkt 2 i 3 postanowienia Sądu Okręgowego.

Z tych względów Sąd Najwyższy podjął uchwałę jak w sentencji.

=====